

Školitelský posudek diplomové práce

Pavly Havelkové

Zcizovací efekty v inscenacích Divadla Komédie

PhDr. Zuzana Augustová, Ph.D.

Diplomová práce Pavly Havelkové vznikala značně dlouho, respektive se značnými pauzami. Během této doby též diplomantka požádala o pozměnění tématu. Od celkové dramaturgie Divadla Komédie a několika jejích stěžejních linií zaměřila poměrně záhy pozornost na specializovanější problematiku zcizovacích efektů jako charakteristického znaku jevištní poetiky Divadla Komédie, což jsem jako školitelka uvítala. Vliv brechtovského divadla lze totiž v německojazyčném divadle nalézt zejména v jeho politické a společensko-kritické linii velice silně i v současnosti. V české divadelní kultuře je tato tradice mnohem slabší, o to cennější se jevila reflexe tvorby pražského divadla, které na brechtovskou poetiku a na tradici společensko-kritického divadla přímo navazovalo.

Diplomantka vybrala z repertoáru Divadla Komédie tři reprezentativní inscenace, jejichž textové předlohy zároveň patří k té nejvíce inovativní a provokativní linii poválečné dramatiky, a to jak z hlediska tematického, tak pokud jde o narušování tradičních principů a atributů dramatické formy. Kritické, až apokalyptické zobrazení světa ve spojení s autorským sarkasmem, ironií a zdánlivým cynismem je vlastní všem třem zvoleným dílům, *Kanibalům* G. Taboriho, *Kvartetu* H. Müllera i *Sportštyku* E. Jelinek, v nichž lze autorský kritický postoj vyčíst mimo jiné právě z nejrůznějších zcizovacích efektů. Zároveň je těmto autorům i jejich dílům společná kritika nacismu a (potenciálního) válečného násilí vůbec.

Autorka přesně kategorizuje různé stupně, úrovně a druhy zcizovacích efektů a způsob jejich fungování v inscenacích. Pro definici a „katalogizaci“ zcizovacích efektů je jí nejprve užitečnou pomůckou Brechtova teorie, konkrétně jeho exemplární „Pouliční scéna“. Postupně se však její výklad od brechtovského předobrazu odpoutává a osamostatňuje. Zároveň nebylo možné, aby se při samotných analýzách jednotlivých dramát a inscenací zaměřila „pouze“ na samotné zcizovací efekty. Taková analýza by se proměnila v jakýsi samoučelný a komplikovaný „technický scénář“, který by neumožňoval učinit si představu o celkové podobě inscenace ani o její výpovědi.

V částech, věnovaných inscenacím *Kvartet* a *Sportštyk* se autorka postupně více věnuje jejich celkové poetice, která významně spoluutvářela celkovou poetiku Divadla Komédie. I nadále však P. Havelková nahlíží obě inscenace skrze ty jevištní složky, v nichž se zcizení projevovalo nejsilněji a sleduje přitom přesun těžiště zcizení z jedné složky na druhou: druh a styl „civilního“ herectví, figura - autentická osoba herce, jejich prolínání a zpochybňování identity obou; proměnlivý vztah jeviště – hlediště, přímý kontakt aktérů s diváky a zapojení diváků do hry...

Za velmi cennou považuji celkovou, byť poněkud kusou, závěrečnou charakteristiku poetiky Divadla Komédie, která je tvořena právě spolupůsobením nejrůznějších zcezovacích efektů. Oceňuji autorčinu snahu o definování specifik tohoto ojedinělého divadelního „fenoménu“ (takřka kulturní popularita u konkrétní komunity publika, a to přes jistou sebestřednou, nesrozumitelnost, uzavřenost tvůrčího kolektivu i jeho výtvorů). Zde autorka opět využívá brechtovský vzor, aby mohla pojmenovat právě to, čím se poetika Divadla Komédie odlišovala. Poměrně přesně a originálně tady Havelková zachycuje zvláštní směs racionality, reflexe, provokace diváka k přemýšlení a zaujetí postoje s emocionalitou, asociativností a nejasností, vzdálenou vši didaktičností.

Než tato práce vznikla, stalo se Divadlo Komédie historií. Práce na aktuální téma se tak proměnila v práci historickou. To, co bylo slabinou práce, tedy dlouhý proces jejího vzniku a tím ztráta aktuálnosti, a navíc fakt, že umělecké výtvory, o nichž autorka psala, v průběhu psaní přestaly existovat (jako inscenace), se tak paradoxně stalo i kvalitou této diplomové práce. Přesto vzhledem k „historii“ vzniku a zejména vzhledem k jisté nevyváženosti textu, v němž autorka věnuje – v porovnání s vynikající analýzou hry a inscenace *Kanibalové* - druhým dvěma titulům nepoměrně méně prostoru, navrhuji pro diplomovou práci Pavly Havelkové, kterou doporučuji k obhajobě, známku 2, tedy velmi dobře.

V Praze 4. 9. 2013

PhDr. Zuzana Augustová, Ph.D.